

Hervorming uitredestelsels. Boost voor tewerkstelling 55-plussers?

Arbeidsmarktflits 111 | 3 juli 2012

In de twee voorgaande arbeidsmarktflitsen stelden we dat de lage tewerkstelling van de 55-plussers nog altijd bijzonder zorgwekkend is. Een blik op het laatste decennium leert dat er al bij al weinig progressie was in het verhogen van de gemiddelde uitredeleeftijd. Onze blik op de toekomst zag er evenmin rooskleurig uit, gezien de doelstelling om 50% van de 55-plussers tewerk te stellen tegen 2020 niet zal gehaald worden bij ongewijzigd beleid. Dit scenario van ongewijzigd beleid houdt echter geen rekening met de hervormingen die recent werden ingevoerd of nog op til staan. Zo werd er op Vlaams niveau dit voorjaar een loopbaanakkoord afgesloten met onder andere een vernieuwde 50-pluspremie en de uitbreiding van de systematisch aanpak naar werklozen tot 58 jaar. Ook de federale regering nam een aantal maatregelen die mensen langer aan het werk moeten houden. We zien daarbij één constante: al wie vóór 65 jaar op pensioen wil, zal aan strengere voorwaarden moeten voldoen. Het gaat in eerste instantie om het optrekken van de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden bij vervroegd rustpensioen en brugpensioen. Hieronder gaan we na wat het potentiële tewerkstellingseffect is van een verstrenging van deze twee 'meetbare' parameters.

Drie toekomstscenario's

Om het potentiële tewerkstellingseffect van de federale maatregelen te simuleren, werken we drie scenario's uit. In een eerste scenario geven we weer hoeveel 55-plussers er de komende jaren zouden doorwerken of uitstromen bij ongewijzigd beleid ('BAU-scenario', business as usual). In het tweede scenario simuleren we het potentiële tewerkstellingseffect van de stapsgewijze verhoging in uitredeleeftijd en vereiste loopbaanduur zoals vooropgesteld door de hervormingen (scenario 'gewijzigd beleid'). Hierbij zullen een aantal werknemers hun uitrede één tot zelfs vijf jaar moeten uitstellen. Een substantiële groep zal de uitrede evenwel niet moeten uitstellen omdat ze onder de nieuwe wetgeving aan de uitzonderingscriteria voor 'lange loopbanen' voldoen. In het derde scenario geven we aan wat de gevolgen zouden zijn als al degenen die in de toekomst zullen profiteren van een vervroegd pensioen of van een brugpensioenregeling hun uitrede twee jaar zouden uitstellen (scenario '2 years extra'). Een vaak gehoorde opmerking bij beleidsmakers is immers dat het de bedoeling is om alle vervroegde uitreders twee jaar langer te laten werken.

2020 als horizon

In de tabel geven we de resultaten van deze simulaties weer, waarbij we naast het aantal werkenden ook een werkzaamheidsgraad berekenen om zo de progressie ten opzichte van de 2020-doelstelling te kunnen inschatten. We merken op dat het om een 'maximaal' tewerkstellingseffect gaat. We gaan er immers vanuit dat de betrokkenen ook effectief langer aan de slag blijven. Dit is een belangrijke kanttekening waar we verder nog op terugkomen.

Het BAU-scenario simuleert voor het Vlaamse Gewest een werkzaamheidsgraad voor 55-plussers van 46,1% in 2020. Dit is een aanzienlijke toename ten aanzien van de huidige situatie (38,9% in 2011), maar nog steeds ruim onder de 50%-doelstelling. In het scenario van 'gewijzigd beleid' bereiken we potentieel

28 000 extra werkende 55-plussers ten opzichte van het BAU-scenario. Dit levert een werkzaamheidsgraad van 49,1% op. Bij het '2 years extra'-scenario komen er 48 100 werkenden bij en zou de target van 50% gehaald worden (51,3%).

Tabel. Simulatie van de potentiële tewerkstelling en werkzaamheidsgraad van 55-64-jarigen in 2020, volgens de drie scenario's (Vlaams Gewest en België)

	VLAAMS GEWEST			BELGIË		
	Aantal werkenden (n)	Extra t.o.v. BAU (n)	Werkzaamheidsgraad (%)	Aantal werkenden (n)	Extra t.o.v. BAU (n)	Werkzaamheidsgraad (%)
BAU	423 800		46,1	671 150		43,7
Gewijzigd beleid	451 800	+28 000	49,1	713 000	+41 850	46,5
2 years extra	471 950	+48 100	51,3	742 900	+71 750	48,4
50%-target	459 700	+35 900	50,0	767 500	+96 300	50,0

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek – EAK, Eurostat LFS, CIMIRe, Datawarehouse AM&SB, RSZ DMFA, RSZPPO, RSVZ (Bewerking Steunpunt WSE)

Deze cijfers geven aan dat de hervormingen van de uitredestelsels potentieel een substantiële invloed hebben op het tewerkstellingsniveau van 55-plussers. Bij een maximale 'benutting' van het tewerkstellingssurplus komt de 2020-doelstelling voor Vlaanderen binnen handbereik. Voor België is het plaatje minder rooskleurig. Dit heeft vooral te maken met het lagere startniveau. De 50%-target – die zo'n 96 000 extra werkenden impliceert ten opzichte van het BAU-scenario – lijkt een brug te ver, maar de simulaties geven aan dat de hervorming wel degelijk een verschil kan maken.

Enthousiasme temperen

Uit deze resultaten kunnen we besluiten dat het afremmen van de vervroegde uitrede een aanzienlijke stimulans kan betekenen voor het opkrikken van het tewerkstellingsniveau van 55-plussers. De nodige nuancering bij deze resultaten is evenwel op zijn plaats. Zoals we eerder al opmerkten, gaat het om een 'maximaal' tewerkstellingseffect bij de 55-plussers, waarbij we er van uitgaan dat de betrokkenen effectief langer aan het werk zullen blijven om aan de nieuwe criteria voor vervroegde uitrede te voldoen. Indien de betrokkenen echter doorstromen naar bijvoorbeeld werkloosheid of arbeidsongeschiktheid, dan zal het effect op de tewerkstelling lager uitvallen. Aan de andere kant moeten we er rekening mee houden dat de nieuwe 55-plussers in de toekomst geleidelijk hoger geschoold zullen zijn en met andere woorden later tot de arbeidsmarkt zullen zijn toegetreden. Dat zal met de nieuwe loopbaanvoorwaarden de mogelijkheden voor vervroegde uitrede verder inperken.

In het licht van de huidige conjunctuurverzwakking moeten we er bovendien rekening mee houden dat de hervormingen tijdelijk een negatief effect kunnen hebben op de tewerkstelling binnen de jongere leeftijdsgroepen. Het is immers niet gezegd dat de vraag naar arbeid evenredig zal stijgen met het aanbod. In dat geval zal het positieve tewerkstellingseffect bij de 55-plussers deels geneutraliseerd worden door een krimp in andere leeftijdsgroepen. Als de 55-plussers massaal de uitrede uitstellen en hun huidige job continueren, zal het voor de werklozenpopulatie en de jongere generaties moeilijker worden om een job te vinden. In dat geval moeten we een substitutie-effect incalculeren. De recente prognoses van het Federaal Planbureau (mei 2012) geven aan dat dit voor de eerstkomende jaren inderdaad een reëel risico is

en dat de globale werkloosheid hierdoor wellicht verder zal toenemen. Voor een volwaardig rendement van de hervormingen zal de jobmotor eerst weer moeten aanslaan.

Verder lezen

Een meer uitgebreide analyse is te raadplegen in Neefs, B., Herremans, W. & Sels, L. 2012. De doelstelling binnen handbereik? Potentiële tewerkstellingseffecten van een hervorming van de uittredestelsels. *Over.Werk*, Tijdschrift van het Steunpunt WSE, 22(2), 93-101. Leuven: Steunpunt Werk en Sociale Economie.

Voor een meer specifieke focus op de impact van de pensioenhervorming op het aantal begunstigen voor een vervroegd pensioen, zie Braes, S. Herremans, W. & Sels, L. 2012. De eindmeet inzicht? Impact van de pensioenhervorming op de begunstigen voor een vervroegd pensioen. *Over.Werk*, Tijdschrift van het Steunpunt WSE, 22(2), 102-111. Leuven: Steunpunt Werk en Sociale Economie.

Boie Neefs
Steunpunt Werk en Sociale Economie